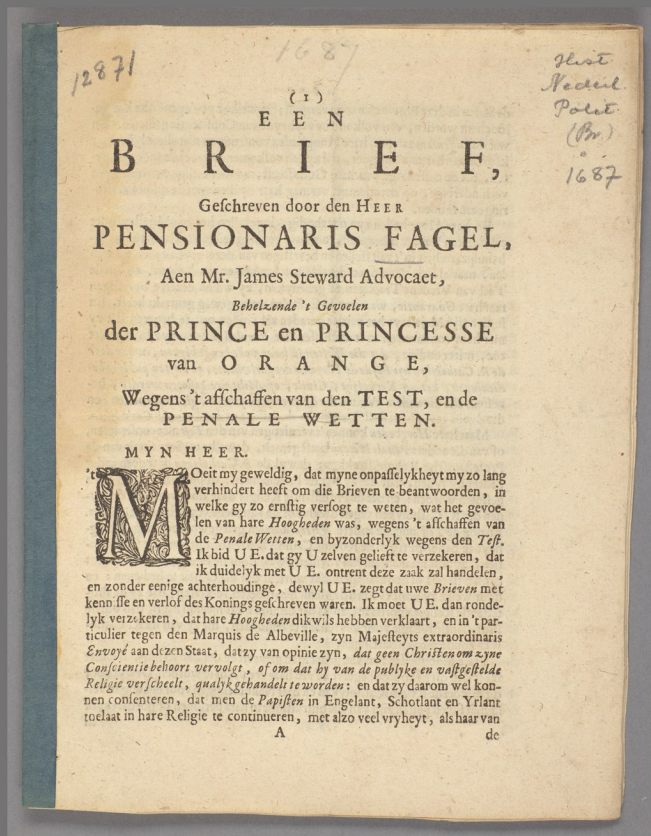

Fagel, Gaspard

Een brief geschreven door den heer pensionaris Fagel aen Mr. ...

Tryck // / I25 B I4 c Br. 1687

Tillkomstår <S.a.>
Digitaliserad år 2019

National Library
of Sweden

12871

1687

list
Medic.
Polit.
(Pm)
1687

(1)
E E N

B R I E F,

Geschreven door den H E E R

PENSIONARIS FAGEL,

Aen Mr. James Steward Advocaet,

Behelzende 't Gevoelen

der PRINCE en PRINCESSE

van O R A N G E,

Wegens 't affchaffen van den TEST, en de
P E N A L E W E T T E N.

M Y N H E E R.

Moeit my geweldig, dat myne onpasselykheyt my zo lang
verhindert heeft om die Brieven te beantwoorden, in
welke gy zo ernstig verfogt te weten, wat het gevoe-
len van hare *Hoogheden* was, wegens 't affchaffen van
de *Penale Wetten*, en byzonderlyk wegens den *Test*.
Ik bid U E. dat gy U zelve gelieft te verzekeren, dat
ik duidelyk met U E. ontrent deze zaak zal handelen,
en zonder eenige achterhoudingē, dewyl U E. zegt dat uwe *Brieven* met
kennisse en verlof des Konings geschreven waren. Ik moet U E. dan ron-
delyk verzekeren, dat hare *Hoogheden* dikwils hebben verklaart, en in 't par-
ticulier tegen den Marquis de Albeville, zyn Majesteys extraordinaris
Envoyé aan dezen Staat, dat zy van opinie zyn, dat geen *Christen* om zyne
Conscientie behoort vervolgt, of om dat hy van de publyke en vastgestelde
Religie verscheelt, qualyk gehandelt te worden: en dat zy daarom wel kon-
nen consenteren, dat men de *Papisten* in Engelant, Schotland en Yrlant
toelaat in hare *Religie* te continueren, met alzo veel vryheyt, als haar van

A

de

de Staten in deze Provincien wert vergunt; in welke zy, 't gene niet kan geloochent worden, een volkomene vryheydt van Conscientie genieten. En wat de *Dissenters* aangaat, hare Hoogheden consenteren niet alleenlyk, maar keuren van harten voor goet, dat zy een volkomene *Vryheyt* zouden genieten, tot de oeffeninge van hare Godsdienst, zonder eenige ontrustinge of verhinderinge, op dat niemant vermag haar op dien voet de minste verstoringe aan te doen.

En hare Hoogheden zyn overbodig, ingevallen het zyn Majesteit goet zal dunken 't zelve te begeren, om hare gewilligheit te verklaren tot medebehulpzaamheit in 't vast stellen en bevestigen van deze vryheit; en zy willen, naar al haar vermogen dezelve beschermen en verdedigen, en om de Taal van Vredens Tractaten te gebruyken, zy willen dezelve bevestigen met hare *Guarantie*, waar van U E. in den uwen gewag gemaakt heeft. En indien zyn Majesteit het verder geraden zal vinden om te begeren dat zy met hem concurreren in 't afschaffen der *Penale Wetten*, zy zyn'er gereet toe, mits conditie, *dat die Wetten in haar volle kragt blyven, waar door de R. Catholyken uyt beyde de Huizen des parlaments, en buyt en publyke bedieningen, het zy Kerkelyke, Civile, of Militaire gesloten worden, beneffens alle die andere Wetten die de Protestantse Religie confirmeren, en dezelve in veyligheit stellen tegen alle de desseyen der Roomsche Catholyken.*

Maar hare Hoogheden kunnen 't vernietigen van den *Test* niet consenteren, of van die andere *Penale Wetten* laatst gemelt, dewelke tot Securiteyt van de Protestantse Religie strekken; dewyl de *R. Catholyken* daar geen ander nadeel by lyden, dan dat zy uyt de Parlementen, of publyke bedieningen gesloten worden: en dat de Protestantse Religie daar door voor alle desseyen der *R. Catholyken* tegen dezelve of de algemene veyligheit beschut is. En nog de *Test* nog die andere *Wetten* kunnen gesegt worden eenige strengheit te behelfen tegen de Rooms Catholyken ten opzigt van hare Conscientien; zy zyn maar alleenlyk Provisien, waar door de Leden van 't Parlement gequalificeert of bequaam gemaakt worden om dat Officie te bedienen: en door welke zy voor God en de Mensch en moeten verklaren, dat zy de Protestantse Religie voorstaan; zulks dat dit alles niets meer in heeft, dan om de Protestantse Religie voor alle schade te behoeden, die zy van de *R. Catholyke* zoude mogen ontfangen.

Hare Hoogheden zyn van gedachten geweest en denken als nog, dat niet meer dan dit behoorde begeert of van haar verwacht te worden. Dewyl door dit middel de Rooms Catholyken en haar Nakomelingen voor eeuwig in veyligheit sullen gestelt zyn van alle ontrustinge in hare personen of goederen, of

(3)

in de oeffeningen van haar Religie, en dat de Rooms Catholyken hier mē behoorden voldaan te zyn, en 't Koningrijk niet te ontruften, om dat zy niet konnen tot Zittinge in 't Parlement geadmitteert worden, of in eenige Bedieningen komen: of om dat die Wetten in welke de securiteyt van de Protestantse Religie voornamelijk bestaat, niet afgeschafft zijn, waar door zy fouden mogen in staat gestelt worden, om deselve den nek te breken.

Hare Hoogheden geloven ook, dat de Dissenters volkōmen genoegen sullen scheppen, wanneer sy voor eeuwig beschut zijn voor alle perykel van geturbeert of gestraft te worden, om de vrye Exerctie van haar Godsdienst, onder eenigerley pretext.

Dewijl dan hare Hoogheden haar selven so positivelijk over deze materie hebben verklaart, soo schynt het my seer klaar toe, dat sy wel verre zyn van eenigfins een verhindering van de bevrydinge der Dissenters voor de rigeur der Penale Wetten te wesen: dewijl zy gereet zijn om haar uytterste vlyt te betonen tot vaststellinge daar van: ook trachten sy in geenen deele de Rooms Catholyken de oeffening van hare Religie te ontnemen, mits conditie dat de selve zedig en sonder eenige pompe of prael gemenageert worde. Wat myn selfs aangaat, ik ben altijd geweest, en ben als noch krachtig tegen die gene welke een Christen wilden vervolgen, om dat hy van de publyke en vastgestelde Religie verscheelt: En ik verhoop door Gods genade altijd in dat verstant te continueren: Want aangesien dat Ligt, waar mede de Godsdienst onse gemoederen verlicht; na mijn begrip van saken, suyverlijk een effect van Godts barmhartigheyt jegens ons is, so behooren wy, acht ik, Gode alle mogelijke dankzeggingen op te offeren voor zyne goedertieretheit aan ons bewesen; en medelyden te hebben met die gene welke noch in dwalingen zijn opgesloten, gelijckerwys God sich over ons ontfermt heeft; God den Heere ondertusschen ernstiglijk biddende, dat hy de sodanige in den weg der Waarheit gelieft te brengen, welke daar van afdwalen, terwyle wy alle sachtsinnige en vrendelijke methoden in 't werk stellen, om haar weer te recht te brengen.

Maar ik moet bekennen, dat ik nooit heb konnen begrypen, hoe iemandt die hem selven belijdt een Christen te wesen, en die zijn Religie vry en sonder aanstoot mag plegen, het geoorloft voor hem kan achten, om de rust van eenig Koninckrijk of Staat te disturberen, of de Constitutien 't onderste boven te keeren, om alsoo self in Bedieningen geadmitteert te worden, en dat die Wetten waar in de securiteyt en rust vande vastgestelde Religie bestaat, fouden om ver gestoten worden.

't Is klaar dat de *Gereformeerde Religie* door de genade Godts en de Wetten van 't Landt, die door 't besluyt van den Koninck en 't Parlement zijn

(4)

gemaakt, de publyke en vastgestelde Religie van *Engelant, Schottlant, en Terland is*, en dat 'er door die Wetten voorzien is, dat niemand tot een zitplaats in 't Parlement kan geadmitteerd worden, of tot eenige publyke Bedieninge, dan die gene welke opentlyk verklaren, dat sy van de *Protestantse Religie*, en geen *Roomse Catholyken* zyn; 't is ook door die Wetten voorzien, dat de *Protestantse Religie* voor altoos in het toekomende gefecureert mag wezen, voor de desseynden der *Roomse Catholyken* tegen dezelve; in al 't welk ik niet kan zien, dat deze wetten eenige strengheyt in zich hebben, 't zy tegen de personen of tegen de Goederen der gener welke die *Tests* niet kunnen doen, die tegen de *Roomse Catholyke Religie* stryden; alle de inconvenientien die haar hier uyt kunnen ontstaan, is, dat haare personen, haare middelen, en zelfs de Oeffening van haate Religie voor haar verzecker zynde, sy alleenlyk geen part in de Regeeringe, noch in Officien van eenige aangelegenheyt kunnen hebben, zo lang haare Consciencein haar niet veroorloven, om deze *Test* te doen; en 't staet haar niet vry om iets te doen dat tot prejuditie van de *Gereformeerde Religie* is.

Dewyl dan, gelyk *UE* albereyts heb gezeyd, hare Hoogheden gereed zyn, om met zyn Majesteit te concurreren tot het afschaffen dezer Penale Wetten, waar door de luyden aan geldboeten en andere straffen onderworpen zyn; zo bemerk ik dat 'er geen andere zwaarigheyt wegens 't vernietigen der gemelde Wetten resteert, dan alleen dese dat eenige wilden hebben dat men de *Roomse Catholyken* capabel sou maken tot alle publyke Ampten en Bedieningen: en dat by gevolg die alle herroepen zouden worden, welke de *Protestantse Religie* voor de desseynden der *Roomse Catholyken* in veyligheyt hebben gesteld; daar ter contrarie anderen ter zelve tyd niet minder yverig zyn voor het mainteneren van de Wetten in haar volkomen veygeur; oordelende dat de voornaamste Securiteyt van de vastgestelde Religie in de ongeschondene preservatie van dezelve bestaat.

't Is zeker, dat 'er geen Koninkryk, Republyk, of eenigerhande vastgestelt Lichaam, of Vergadering is, in welke daar geen Wetten voor de Veyligheyt daar van zyn, die tegens alle Aanflagen, welke de gemeenerust verstooren, voorzien, en die zoadanige Conditien en qualiteyten voorschryven, als sy zullen oordeelen noodzakelyk te wezen voor alle, die Bedieningen sullen komen te hebben in dat Koninkryk, Staat of Corporatie; en niemant kan pretenderen, dat hem eenig ongelyk geschiedt, om dat hy niet tot eenigh Employ geadmitteert wort, terwyl hy de vereyichte Conditien en Qualiteyten niet voldoet.

Het kan ook niet ontken worden, dat 'er een groot onderscheyt aan te
merc-

(5)

merken is in de Conduite van de Gereformeerde Religie, en de Rooms Catholyken tegens malkanderen: Want de Rooms Catholyken zyn niet te vrede met de Gereformeerde van alle Officien van profyt of belang uyt te fluyten, maar onderdrucken abfoluyt de gehele Exercitie van die Religie, en vervolgen alle die gene die daar Belydenis van doen zeer strenglyk: en dit doen zy in alle die plaatsē daar 't veylig en zonder perykel is, om die strengheyt in 't werk te stellen. En 't bedroeft my dat wy tegenwoordig zo veel beklaaglyke Exempelen dezer strafheyt voor onse oogē hebben, welk op zo veel differente plaatsē op een en de zelfde tydt in practyck gesteldt wordt.

Ik zou daarom blyde zyn, dat men my een eenige goede reden toonde, die een Protestant welke Godt vrees, en zich aan zyn Relige laat gelegen zyn, zou kunnen bewegen, om tot het vernietigen van die Wetten te consenteren, welke door de Authoriteyt van den Konink en 't Parlement zyn besloten, en die nergens anders toe strecken als tot securiteyt van de Gereformeerde Religie, en de Rooms Catholyken 't vermogen benemen om deselve om te keren. Dese wetten leggen geen geltboeten nog straffen op; en sluyten de Roomsē Catholyken alleenlyk uyt van een part in de Regering te hebben; die anders, soo sy tot eenige Employen geraken, nootzakelyk moeten het daar op aanleggen, om hare party te doen toenemen, en meer credit en macht daar voor te verkrygen, 't welk, uyt het gene wy dagelyks bespeuren, ons moeten doen besluyten, dat 't ten hoogste periculus voor de Gereformeerde Religie zou sijn, en tot des selfs grote schade uytvallen; overmits in alle plaatsē, die welke in publyke Bedieningen sijn, natuerlyk die Religie van welke sy sijn, min of meer favoriseren. En wie sou dan willen onderstaan, my of niemant anders te perswaderen, om te tragten haar Hoogheden, die Godt zo verre ge-eert heeft, als haar tot voorstanders van sijn Kerk te maken, daar toe te brengen, dat zy souden approberen of consenteren tot zaken die zo schadelyk sijn beyde de Gereformeerde religie, en de publyke veyligheit. Nochte kan ik, Myn Heer, met uw oorlof eenigfins toestemmen 't gene U E. begrypt, namelyk, dat dit geenfins tot Prejuditie van de Gereformeerde Religie sou strekken.

Ik weet wel dat het in 't gemeen wort gesegt, dat het getal der Rooms Catholyken in Engelant en Schotlant seer inconfiderabelis, en dat sy maar van een seer gering getal van plaatsē van vertrouweidit possessie hebben: Hoe wel nochtans selfs in dit geval het in Yerlandt heel anders is. Doch U E. sal my nootdtaeckelijck moeten toestaan, dat indien haar getal kleyn is, het onredelijck sou wesen dat de gemeene rust, ten gevalle van soo weynigh

(6)

personen sou geturbeert worden, byzonderlijk wanneer haar soo een groot faveur gebeuren mach, gelijk de vrye oeffening van haar Religie sou wesen: en by aldien haar getal grooter is, dan isser so veel te meer reden, om voor haar bedugt te zyn. Ik geloof inderdaad dat de Rooms Catholycke, so als de saken nu staan, geen grootelust fullen hebben om in publyke Officien en Bedieningen te zyn, noch ook niet dat sy eenige aanslagen op de *Gerreformeerde Religie* fullen voor hebben, so wel om dat het tegen de Wet is, als om de groote ongelegentheden die zy daar door t'eeniger tydt over haar personen en Goederen souden mogen halen. Echter indien 't bedwang den Wet eens afgelicht was, men sou haar wel haast in de Regeering sien, en de voornaamste Officien en Plaatsen van aangelegentheit souden in haar handen worden gestelt: Ook soude het zyn Majesteyt swaar vallen haar hier in tegen te staan, hoe stantvastigh hy ook sou mogen wesen: want sy souden hem sekerlijk hardt daar toe aandringen, en het aan den Koning representeren als een saak waar in sijn consciencie geraakt was; en als zy in possessie van de publycke Officien zyn geraakt, wat sal'er dan voor de *Protestanten* overblyven, die de ondersteuning van de Wet niet meer fullen hebben, en maar weynigh aanmoediging van sulke Magistraten te verwachten hebben. En aan de andere kant blijkt het soo klaar, wat advantagien de *Rooms Catholyken* hier by souden vinden, om dus van alle bedwangh ontslagen te wezen, dat het maar tyt verspillen zou zyn, dit te willen bewyzen. Iken kan, nog wil ook niet twyffelen aan de sinceriteyt van zyn Majesteyts Intention, en dat hy anders niet in deze zaak beoogt, dan dat alle zyn Onderdanen in alles de zelfde Voorregten en Vryheden mogten genieten.

Maar de klare reden, zo wel als de experientie van alle Eeuwen, zo van de tegenwoordige als verledene, betonen genoegzaam, dat het onmogelyk voor de Rooms Catholyken en Protestanten zal wezen, wanneer zy in Plaatsen van belang en Publyke Bedieningen te zamen zyn vermengd, om dan onderling vreedzaam te leven, of goede correspondentie te onderhouden. Maar zy fullen sekerlijk altoos jaloers over malkanderen zyn: want de Grontregels en Maximen van die twee Religie zyn zo strydig tegen malkanderen, dat ik niet beseffen kan, hoe 't in de magt van eenigen Prince of Koning zoude konnen wezen, om die suspitien en onlusten, die zeer ligt op alle Voorvalen zullen ontstaan, onder te houden.

En belangende uwe vreesse, dat de *Dissemers* niet van de *Penale Wetten* die tegen haar zyn gemaakt, zullen verloft worden, ten zy de *Test* desgelykster zelve tyt ingetrocken wort; dit zou waarlyk een groot ongeluk voor haar wezen; maar dat zal men de Rooms Catholyken alleen moeten wyten, die liever willen gedogen dat zy en hare nakomelingen onder het gewigt der *Penale*

(7)

nale Wetten gedrukt blyven, en voor de haat van de gantsche Natie bloot staan, dan soodanig beteugelt wesen, dat zy niets souden kunnen ondernemen tegen de Vrede en securiteyt van de Protestantsche Religie; en versterken zyn van dat gering voordeel (zo 't anders zo mag gerekent worden) van een part in de Regeering, en de publyke Employen te hebben: daar nochtans in alle plaatsen van de Werelt dit altoos het voorregtis geweest van die Religie, welke door de Wet bevestigt is. En zeker die aanslagen van de Rooms Catholyken behoorden zo veel te meer suspect gehouden, en door de Protestanten tegen gewaakt te worden, om dat zy sien dat de Rooms Catholyken, selfs wanneer zy noch onder de strengheit van de Penale Wetten leggen, eger trachten zyn Majesteit te persuaderen, dat hy de Protestanten nootzaakt, of zy willen of niet, om die Securiteyt die zy voor hare Religie hebben, te dissolveren; op dat hy also een weg mag openen om de Rooms Catholyken tot de Regeering en de publyke Ampten te brengen; in welk geval daar voor haar geen ander onderstandt zoude overblyven dan 't geene van een Rooms Catholyke Regeering te verwagten stont.

't Moeten dan zeer onbescheydene Persoonen zyn, welke haare *Hoogheden* de Inconvenientien die daar uyt mogen resulteren, zouden willen wyten; dewyl zy haar zelve zo vryelyk over dit Subject hebben verklaard, en dat zo veel ten Voordeele van de Rooms Catholyke zelfs: aangezien het vast stellen der zaken aan dit Point hapert, dat men haar *Hoogheden* niet daar toe kan brengen om zaken te consenteren die zoo contrari zyn tot de Wetten alrede in wezen, en zo periculens en schaadelyk tot de Protestantsche Religie, gelyk als het toelaten van de Rooms Catholyken in de Regeering, en plaatsen van Aangelegentheyd, mitgaders 't afschaffen van die Wetten, die anders niet kunnen uytrechten dan de Protestantsche Religie voor alle de Dessynen der Roomsche Catholyke tegen dezelve in veyligheyt te stellen, zoude wezen.

U. E. Schryft *Dat de Roomsche Catholyken in deze Provincien niet uytgeslooten zyn van Bedieningen en Plaatsen van belang.* Maar daar in is U. E. geweldig geabuseert. Want onze Wetten sluyten haar expres by naame uyt van eenig deel in de Regeering, en van alle Employen zo in den Staat als Justitie van ons Land. 't Is waar, Ik weet niet dat'er eygentlyk een Wet is, die haar uyt Militaire Bedieningen sluyt; Want dat zou inderdaadt streng geweest zyn, dewyl zy in de eerste Oprechtinge van onzen Staat, met ons aanspannen in 't verdedigen der algemeente vryheyd, en ons gedurende den Oorlog treffelyken Dienst deden, en daarom wierden sy niet buyten de Krygsbedieningen geslooten: want de algemeene Veyligheyt leedt geen last daar door, eensdeels om dat het getal der gener die in onze Troupen in dienst

waren.

waaren, niet groot was, en ten anderen om dat onzen Staat alle Ongelegentheden, die daar uyt zouden hebben ontstaan, lichtelyk kon voorkomen, 't welk zo gemakkelyk niet had kunnen geschieden, inden de Roomsche Catholycken mede een part in de Regeering, en in de Politie of Justitie van onzen Staat was vergund geweest.

Ik ben ten hoogsten verzekerd, en zou daar goed bewys van kunnen geven, dat 'er niets is 't welk haare *Hoogheden* zo zeer begeeren, als dat zyn *Majesteit* gelukkig, en in volkomen Vertrouwen met zyne Onderdanen mag regeeren, en dat zyne Onderdanen van zyn *Majesteit* Vaderlyke Affectie t'hunwaarts geperfuaderd zynde, gereed mogen wezen om na hun uysterste vermogen haaren schuldiger plicht aan hem te bewyzen. Maar haar Hoogheden zyn in haare Conscientien overtuygt, dat de Protestantische Religie, en de Veyligheyd van de Natie aan een zeker perykel zouden geëxponereert zyn, indien de *Test*, of die andere *Penale Wetten* waar van ik dikwils Mentie heb gemaakt, zouden afgeschafft worden: En *Daarom* kunnen zy daar toe niet consenteren, noch met zyn *Majesteits* wille concurreren; want zy geloven dat zy veel aan Gode te verantwoorden zouden hebben, indien de consideratie van eenige tegenwoordige voordeelen haar zoude vervoeren, om te consenteren en concurreren in zaken, welke zy gelooven dat niet alleen gevaarlyk, maar ook verderslyk voor de Protestantse Religie zouden zyn.

Haer Hoogheden hebben altoos een seer profonde eerbiedigheyt aen sijn *Majesteit* bewesen, en daer in zullen zy t'allen zyde volharden, want sy considereren haer selven daer toe verbonden te zyn, zo wel door de Wet Gods, als die der Nature. Maer dewyl de saeck die nu in handen is, geen relatie heeft tot het maecken van *Nieuwe Wetten*, maer tot een totale Affchaffinge van die, welke albereeds door den Konink en 't Parlement zyn gemaect, zo kunnen zy niet zien, hoemen van haer kan verwagten, dat zy tot zo een *Afschaffinge* zouden consenteeren, waer van sy billick sulken Afkeer hebben, als zynde een saeck die strydig is tegen de Wetten en Costuymen van alle Christen-Staten, zoo wel Papisten als Protestanten, die niemant in de Regeering of publyke Bedieningen toelaten, dan sulke die Professie doen van de publycke en vastgestelde Religie, en die zorg dragen om deselve voor allerley aenlagen te secureren.

Ick acht het onnodigh U E. te vertoonen hoe krachtig haer Hoogheden zich aen sijn *Majesteit* hebben gedevoveert, waer van sy zoodanige reele blycken hebben gegeven, die alle Woorden te boven gaen; en sy zyn geresolveert om in deselve Plicht en Affectie te continueren, of liever deselve te vermeerderen, indien 't mogelijk is.

Ick ben

MYN HEER,

Novemb. 4. 1687.

U E. &c.